

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Nummotheca Principum Austriae

ex gazis Aulae Caesareae potissimum instructa, & aliunde aucta, quae a prima aetate, qua in Austria cusa fuit moneta Sub Babenbergicae Stirpis Marchionibus, Ad Usque Habsburgicae Gentis Principes, Lineae Hispano-Austriacae, Huiusque Masculum Ultimum Carolum II. Regem Hispan.

Complectitur tabulas aeri incisas LI

Herrgott, Marquart

Friburgi Brisgoviae, 1752

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-241470](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-241470)

MAXI-
MILIA-
NUS I.

sum conversum, coronatum, torque aurei velleris ornatum, sinistra sceptrum, dextra inversum gladium capulo tenentem, adposito scuto Imperiali, cui impressa est parmula Austriaca.

Nummum porro istum haudquaquam usualibus monetis, seu nummis uncialibus, sed mnemonicis adnumerandum esse, recte monet Cl. KOHELERUS (a).

Alius fere similis nummus anno 1516. percussus fuit, quo MAXIMILIANO ultimam suam adversus Mediolanenses expeditionem suscepit, uti infra videbimus: sed in illo non nisi unus miles equo substratus conspicitur. *M. Imp. ar. pond. dimid. unc. drach. 2. & ibidem ar. sus. pond. dimid. unc.*

XXV.

MAXIMILIANVS. DEI. GRA *tia*
ROM. *anorum.* IMP. *erator* SEMP. *er*
AVG. *ustus* ARCHIDVX. AVSTRIE.

Imperator cataphracta munitus, cum corona, supra galeam capiti imposita: vexillo, cui aquila Imperii biceps, scutum Austriacum novum in pectore gerens, impressa, instructus, equo armato & pulchre phalarato, ac in fronte acutum cornu gerente, a dextris sinistrorsum vehitur. In eius dorsuali crux Burgundica cum ignariis, & in anteriori stragula aquila Imperii biceps, nec non solis figura conspicitur. In lacinia stragulae symbolum MAXIMILIANI patrio sermone conceptum legitur: HALT MAS IN ALENDING i. e. *tene mensuram in*

(a) M. B. L. Præf. P. XI. §. 34.

omni re, de quo nonnulla ad Tab. XII. num. xv. diximus. Infra sub ventre equi nota chronologica 1509. adiicitur.

Perigraphe averfæ cum præcedenti convenit: nisi quod hicce non nulla verba abrupta sint. Scutum coronatum & torque aurei velleris cinctum, aquilam Imperii bicipitem, cum parmula Austriaca nova præferens, scutis minoribus numero septem stipatum. Hæc vero pariter in orbem circumdant parmulae provinciarum, quæ MAXIMILIANO parebant, undeviginti, quorum expositionem Tom. I. dedimus, ubi de insignibus, in turri Oenipontana pictis, data opera differuimus. *Dissert. IV. Tab. XV. pag. 86. seq.*

MAXIMILIANO placuit se equitem & armatum in nummis spectabilem præbere, cum sueto suo lemmate ac symbolo, ut vocant, quando profectio ad militarem expeditionem instituenda erat; quod ipsum constat ex aliis nummis, eius iussu cufis an. 1508. 15. 16. &c. Jam vero æra in hoc nummo signata, annus nimirum 1509. tempus significat, quo Cæsar contra Venetos grave bellum suscepit: qua de re plura apud *Gerb. de Roo, HEUTERVM*, & alios passim.

Illud quoque non moramur, quod contra titulos in hoc nummo expressos, auctor Germaniæ Principis adduxit; consulendi ea de re MELLENIUS, & KOEHLERUS, locis a nobis sæpius citatis. *M. Buol. ar. pond.*

Tab. XII. *pond. 1. unc. 1. drach. M. S. B.*
pond. 1. & dimid. unc. drach. 1.
 LUCK. p. 17.

XXVI. & XXVII.

MAXIMILIANUS armatus, succinctorio instructus, & pileo cristato tectus, dextra ansata, sinistra parazonium tenens, equo phalerato, & cataphracta squammata munito, a sinistris dextrorsum vehitur. A brachio sinistro gladius districtus dependet, & in stragulo equi anteriori, figura virilis depingitur, quæ globum seu orbem terræ volvere conatur. Belli, ut opinor, symbolum; eo quod illo flagrante, terra quasi moveri, & concuti censeatur. In posteriori scutum *Austria* in corona laurea comparet.

Postica numismatis pars sucto Imperatoris symbolo: TENE MENSURAM ET. RESPICE. FINEM. exarata est, adiecta æra Christi: M. D. XIII.

MAXIMILIANVS. ROMANO. rum IMPERATOR. Protome Imperatoris armata, capite nudo ad lævam converso.

MAXIMILIANUS cataphracta munitus & coronatus dextrorsum equitans, dextra equum moderatur, sinistra sceptrum gerit, præeunte Marte Gradivo, seu figura militari armata cum galea cristata in capite, quæ dex. hastam oblongam ferratam, ac in humeros reclinatam gerit, sin. umbonem tenet. Equitem comitantur duæ figuræ muliebres stolatæ, quarum altera *Iustitia* typus, bilance instructa est; altera insigni de-

stituta, *Fidei* tamen, uti mox MAXIMILIANUS I. videbimus, typum gerit. In exergo sequens inscriptio legitur: MAR. FA. IV. FI. Q. CO.

Numisma hoc priori adiunxit in tabulis suis Cl. HERÆUS: quod & ego in gazis Archiducalibus reperi in ære. Ambo profectionem ad militarem expeditionem indicant; quæ cum in postica maioris numismatis, lemmate exprimat: in hoc minoris moduli nummo explicatur figuris. Quare perigraphen paullo abstrusorem, hunc in modum interpretandam esse nullus dubito: MAR. s FA. vebit. (seu MAR. te FA. vente) IV. stitia FI. de Q. ue CO. mite.

Ex nota chronologica 1513. quam prior nummus præfert, utrumque in memoriam expeditionis ad Teroanam, Morinorum urbem, ad quam Cæsar per id temporis cum pulcherri- mo equitatu HENRICO VIII. Angliæ Regi, qui eam urbem obsederat, auxilia ferens, profectus est, percussum fuisse iudicamus. *M. Imp. ar. absque postica. pond. 1. unc. drach. 2. & ibid. in plumbo. Item in T. H.*

XXVIII.

Adversa nummi pars eadem cum proxime præcedenti: nisi quod hic Imperator torque aurei velleris insignis dextrorsum respiciat.

Imperator eques coronatus & armatus dextra gladium tenens, sin. capistrum, sinistrorsum proficiscitur, præeunte figura militari, clypeo, & hasta supra sinistrum humerum reclinata,

MAXI-
MILIA-
NUS I.

nata, instructa, ac subsequenti-
bus duabus figuris muliebribus,
quarum altera strictum gladi-
um gerit. Additur in exer-
go æra Christi M. D. XXXI.

Nemo non videt, nummum
hunc ad exemplum proxime
precedentis fabrefactum esse,
sed non admodum feliciter; si-
quidem in hoc typo multa sunt
alterata, & inversa omnia. Im-
perator hic loco sceptri gladi-
um gerit, & *Justitia* typus in-
signi suo destituitur, altera quo-
que ex mulieribus gladium ef-
fert. Restaurator etiam siglas,
quæ in prima parte leguntur,
non intellexit; hinc earum lo-
co notas chronologicas MDXXXI.
substituit, quæ utique in men-
do cubant; cum scribenda fu-
isset æra Christi MDXIII. ut ex
precedenti nota perspicuum est.
Auctor supplementi I. ad lo-
culamenta grossorum recens a-
perta eundem hunc nummum
Tab. IX. num. 103. exhibi-
tum pro *restituto* agnoscit. *M.*
Imp. ar. pond. 2. drach.

XXIX.

MAXIMILIANUS I. ROM. ANO-
RUM IMPERATOR S. EMPER AVG.
USTUS. Protome Cæsaris ut num.
XXI.

Cordis figura duabus fasciis,
quæ convolutæ & in extremi-
tatibus vinctæ sunt, circumda-
ta. Perigraphæ ex Prov. XXI.
I. desumpta est, & una cum
typo, qui eidem in hoc numif-
mate iungendus est, hanc sen-
tentiam efficit: *COR REGIS EST.*

(a) Apud FREHER. Ref. Germ. Script.
Tom. II. pag. 593. seqq.

IN MANU DEI. additur inferius Tab. XII.
æra Christi MDXV.

Celebratissimus est ULADIS-
LAI II. *Hungaria & Bohemia* fi-
liique eius LUDOVICI, & SI-
GISMUNDI *Poloniae* Regum cum
MAXIMILIANO Imp. Conventus,
Vindobonæ habitus, cuius ini-
tium in XVI. Julii anni 1515.
incidit. Ibi ANNA ULADISLAI,
ex ANNA *Gandala*, filia, quæ
& ipsa præsens erat, MAXIMI-
LIANO ea conditione desponsata
est: ut intra annum a CAROLO
aut FERDINANDO Imperatoris ex
PHILIPPO nepotibus, duceretur.
Et præterea MARIA Cæ-
saris itidem neptis LUDOVICO
Uladislai filio desponsa, & an-
no 1521. coniuncta fuit. Quo
quidem ex matrimonio Augustæ
Domui Austriacæ *Hungariae Bo-*
hemiaque regna accreverunt. De
eo singularibus libellis egerunt
JO. CUSPINIANUS & RICHAR-
DUS BARTHOLINUS (a). Hu-
ius itaque celeberrimi conven-
tus occasione signatum est præ-
sens numisma honorarium; uti
enim laudatus CUSPINIANUS te-
stis oculatus, & tum Cæsaris
orator fidem facit (b) vigesima
quarta Julii finita cœna: *allata*
sunt numismata aurea & argen-
tea, MAGNA PRÆTER SOLITUM
CUM IMAGINE CÆSARIS, quæ
Cæsar regibus & reginulis dispar-
titus est. Inter ea igitur præ-
sens quoque; quippe quod eo
anno percussum, ac insuper
præter *solitum magnum* est, &
Cæsaris imagine conspicuum, ad-
numerare non dubitamus: quem-
admodum & sequentia duo,
quæ

(b) In diar. apud. eund. pag. 605.

Tab. XII. quæ sponsalitia sunt; hoc vero ipsum conventum spectare videtur. Eius quidem lemma generale admodum est, sed nihilominus tempori & rei, quæ tum gerebatur accomodatum. Tribus enim Regibus, Regiisque personis distribuendum erat, quorum corda, ac voluntates piissimus Cæsar, non suo aut humano consilio, sed Dei nutu atque potestate, intimo consensu coniunctas fuisse, in oratione ad eosdem habita, gratus agnoscebat (a). *M. Imp. a. S in T. H.*

XXX.

IMP.erator CAES. ar PIVVS.
(pro *Divus*) MAXIMILIANVS.
P. ius F. elix AVG. ustus. Protome Cæsaris ut num. XXI.

ANNA. RE. gis PAN. nonia FI. lia
IN. RO. manorum IM. peratorem
MAXI. milianum DESPONSATA.
Protome ANNÆ cum stola, collo monili ornato, capite coronato, & dextrorsum converso.

Numisma hoc sponsalitium ex præcedenti illustratur. Eius ectypum Cl. KOEHLERUS quoque dedit, cumque eruditis annotationibus illustravit (b) de quo pariter mentionem facit Cl. HANTHALERUS (c). Quod ad titulum, DIVI, in nummo expressum, attinet, videri possunt, quæ ad FRIDERICI *Placidi* numismata num. x. pag. 6. adnotavimus: quibus, si placeat, addi potest ÆNEÆ SYLVII, ibidem laudati, oratio coram CALLISTO *Papa* de compactatis

TOM. II. P. I.

(a) Vid. CUSPINIAN. l. c. pag. 605. BARTHOLIN. pag. 656.

(b) P. IV. pag. 81.

(c) Wiener-Münz pag. 19.

Bohemorum circa annum 1456. MAXIMILIANVS I. d
habita (d); ubi in ipso ingressu titulum Cæsarì viventi his verbis tribuit: DIVUS FRIDERICUS *Rom. Imperator. M. Imp. ar. pond. 1. unc. drach. 2.*

XXXI.

Adversa huius numismatis pars duplex monogramma exhibet, quatuor litteris: LV & MA, si recte iudicamus, consistens. Superius crux visitur, & infra illud nota chronologica 1515. in utriusque partis ambitu cruces, & rosæ, ornatus gratia, loco inscriptionis, observantur.

Adversa pars aquila Imperii bicipiti, alis expansis, conspicua est, imminente capitibus corona.

Tertium hoc est numisma, quod in solenni Regum conventu, de quo paullo ante diximus, comparuit. *Sponsalitium* est, uti vix dubitari potest. Cl. HANTHALERUS (e) idem numisma ex LUCKIO laudat, atque ex siglis, in eo expressis, tria nomina: LUDOVICUS, MARIA & ANNA extundere conatur; sed pace viri Clar. dixerim, solos LUDOVICUM & MARIAM intelligi oportere. Prodiit enim in memoriam desponsationis MAXIMILIANI cum ANNA singulare, ut vidimus, numisma; quemadmodum & ipsa Regii conventus solemnitas peculiari nummo celebrabatur. Reliquum ergo erat, ut & LUDOVICI cum MARIA desponsatio

E pari

(d) Ap. MURATORIUM in Anecdotis Tom. III. pag. 309.

(e) HANTHALER loco cit. pag. 13. seqq.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

pari monumento ad æternitatem consecraretur. Primum horum numismatum maximi moduli est; utpote quod ipsum Imperatorem Regesque concernebat: minori forma gaudet alterum; cum nepotum duntaxat desponsationi consecratum fuerit. Minimæ, respectu reliquorum, formæ est tertium; utpote, quod ad personas adhuc minorenes pertinebat. In prioribus duobus MAXIMILIANI effigies comparet, in tertio aquila, Imperatoris symbolum; Cæsarem enim vel maxime decebat, ut quibus nummis personas Regias (quod eum fecisse num. xxx. observavimus) donaturus erat, Cæsaris quoque aut effigie, aut symbolo, fulgerent. Luck. pag. 30.

XXXII.

Tab. XIII.

Protome Cæsaris armata, capite coronato, dextrorsum converso, cum Ordinis aurei velleris insigni: inferne sub axilla apponitur æra Christi 1516. Perigraphæ sic fuit: MAXIMILIANVS. ROMANORVM IMPERATOR. SEMPER. AVGVSTVS. ARCHIDVX. AVSTRIE. quam nummi pars averfa hunc in modum profequitur:

PLVRIVM.OZ. (lege QUE)
EVROPE. PROVINCIARVM. REX.
ET. PRINCEPS. POTENTISSIMVS.
Imperator eques armatus & cristatus, gladio educto militem feriens, qui sub equo prostratus iacet: a fronte alius miles præcedit, hastam & crumenam portans: a tergo *Victoria volitans* aquilam Romani Imperii, scuto coronato impressam, ef-

fert: inferius quatuor parmulae Tab. XIII. apparent, insignibus *Hungaria, Austria, Burgundia & Habsburgi* conspicua.

Typum huius nummi dedit, & recensuit Cl. MELLENIUS in suis nummis uncialibus p. 22. eundemque in suas tabulas retulit Cl. HERÆUS; sed in huius delineatione per oscitantiam sculptoris, torques aurei velleris omiffa fuit. Alium, vero forma nonnihil diversum, supra dedimus num. XXIII.

Hunc vero anno 1516. quo Cæsar ultimam suam adversus Mediolanenses expeditionem suscepit, cufum esse, recte admonet laudatus MELLENIUS, docetque ex coævis scriptoribus, in illa expeditione Italica, exercitum Imperatoris numerati stipendii moram ægre tulisse, ac militum nonnullos æra sibi debita tanta contentione flagitasse, ut etiam defectionem minitati fuerint: hinc ferunt, MAXIMILIANUM, militem quendam, alios ad rebellionem incitantem, suis ad Soncinum manibus interemisse. Utrumque factum indicare videtur postica nummi pars: hinc ut militum animos Cæsar ad bellum firmaret, magisque accenderet, militem in nummo exprimi iussit, qui accepta mercede sua bellica, lætus ovansque præcedit. Tum vero, ut ceteros a defectione absterret, equitem se præbet Cæsar armatum, qui stricto perduellem petit gladio.

Numisma denique istud, non monetæ usuali, sed nummis mnemonicis adnumerandum esse